

Oponentní posudek na disertační práci Jany Kerhartové: Hra, hravost a komika ve výtvarném provozu Galerie H

Disertační práce **Hra, hravost a komika ve výtvarném provozu Galerie H** vznikala, jak autorka sama v jejím úvodu zdůrazňuje, poněkud netradičně. Původně výzkumný projekt, jehož výsledky byly publikovány v samostatné monografii *Humor a hra v Galerii H* a také prostřednictvím stejnojmenné výstavy (obě 2016), byl pro účely disertace rozšířen o didaktické aspekty tématu, o důkladný popis metodologie výzkumu a také o kapitolu osvětlující filozofická východiska zkoumaného problému.

Musím hned na úvod konstatovat, že i přesto, že celou práci vnímám velmi pozitivně, právě ono „doplňování“ již ucelené informace dle mého soudu znesnadňuje čtení disertační práce jako celku - dochází zde ke skokům tematickým i formálním. Z toho důvodu bude i můj posudek v jistém smyslu „přerývaný“ a nebude respektovat řazení kapitol.

Jádro práce:

Centrální část disertace, kap. 5 *Humor a hra v Galerii H*, s. 44 – 76 je shodná s textovou složkou již vydané publikace stejného názvu: sleduje velmi zajímavé a málo reflektované téma, a to vznik, existenci a fungování Galerie H v Kostelci nad Černými lesy v letech 1983 - 1989. Autorka pro svůj výzkum zvolila metodu orální historie, která se snaží nahlédnout dějinné epochy a události prostřednictvím vyprávění pamětníků. Pro výše zvolené téma je to optimální přístup, jelikož stále je zde velký počet osobností, včetně zakladatelů galerie Zdenka a Jiřího Hůly a jejich nejbližších spolupracovníků, kteří mohli poskytnout zásadní informace o vzniku a následném provozu soukromého výstavního prostoru v dobách a podmínkách totalitním režimu. Taktéž neformálnost galerie a výrazné osobní nasazení rezonuje s použitou metodou výzkumu.

Hra a humor:

Disertační práci, její centrální částí i částí pedagogickou, se jako jakési vnitřní téma line fenomén hry a humoru, který se odhaluje ve výpovědích respondentů nejen jako hlavní smysl usilování a snah spojených s provozováním Galerie H, ale také jako určitý životní postoj a pohled na svět, bez něhož by provozování galerie a pořádání kulturních akcí, díky kterým se setkávali lidé a umělci z různých oblastí, nebylo možné. Kapitola 4 O povaze humoru, hry a výtvarného umění (s. 34 – 43) představuje exkurz do české a německé fenomenologie a osvětluje problematiku hry a humoru z filozofického hlediska. Jedná se o soudržný a čtivý text, v němž autorka dospívá k pojetí hry jako způsobu poznávání světa i sebe samého.

Výzkum:

Po úvodním krátkém představení Galerie H následují dvě kapitoly věnované výzkumu a jeho metodice (kap. 2 Výzkumný protokol s. 15 – 24; kap. 3 Metodologie Orální historie a její využití v našem výzkumu s 25 - 34). Výzkumný protokol nabízí všechny vstupní informace výzkumu. V metodologii orální historie Jana Kerhartová vychází především z publikace Třetí strana trojúhelníku (VANĚK, M., MÜCKE, P.: *Třetí strana trojúhelníku. Teorie a praxe orální historie*, 2011), ale také neváhala postupy práce konzultovat v Centru orální historie Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, což svědčí o její důslednosti. Při popisu a definování orální historie vymezuje místo orální historie v rámci výtvarné výchovy i jiných příbuzných oborů: „V našem oboru je orálněhistorický výzkum zatím poměrně výjimečný, je však už poměrně zvedenou praxí v oblasti pedagogiky a dějin umění (Vaněk, Mücke, 2011)“. Dále nabízí zajímavé úvahy o styčných plochách mezi současnou výtvarnou výchovou a orální historií. Domnívám se, že právě tato část je velmi aktuální, proto zde postrádám rozvedení této problematiky a srovnání s jinými projekty či výzkumy nejen z oblasti výtvarné výchovy, ale i dějin a teorie umění a kurátorství – viz. např. ŠTEFKOVÁ, Z.(ed.): *Svědectví ženským hlasem*, 2012; GERŽOVÁ, J.: *Rozhovory o malbě. Pohled na slovenskou malbu prostřednictvím orálnej histórie*, 2009; MORGANOVÁ, P. (ed.): *Někdy v sukni. Umění 90. let*,

2014; FREMLOVÁ, V., PETIŠKOVÁ, T., VARTECKÁ, A.(eds.): *Grey Gold. České a slovenské umělkyně 65+*, a další. Podobná komparace by pomohla lépe vymezit místo a kontext tohoto výzkumu (který sám je od počátku definován jako interdisciplinární), případně vytyčit určité tendence v práci s řečí a výpovědí ve výzkumu v uměnovědné oblasti v České republice a na Slovensku. **Pokuste se v rámci obhajoby vymezit Váš výzkum vůči výše uvedeným (případně dalším) projektům.**

Vedle metody orální historie byly výraznou částí výzkumu také rešerše a výzkum archivních pramenů – zde musela Jana Kerhartová odvést veliký kus až průkopnické práce především ve výběru a uspořádání materiálů, v jejich digitalizaci, kontextualizaci apod.

Didaktické aspekty tématu:

Taktéž kap. 6 Možnosti didaktické transformace obsahů vycházejících z Galerie H, s. 77 – 97 představuje výzkumnou sondu, v níž autorka popisuje a dokumentuje přípravu a realizaci vlastní výuky vycházející z tématu Galerie H. Velmi si cením snahy Jany Kerhartové převést obsahy a významy spojené s Galerií H do výuky. Přesto, že chápu důvody členění této kapitoly, připadá mi nejméně systematická a nejméně koherentní (pravděpodobně na základě srovnání s centrálním textem) – kapitola sdružuje různorodé texty od kratších teoretických úvah (např. Širší kontext) přes výzkumné protokoly po popis průběhu vyučování / workshopu (Průběh realizace úkolu (zkrácená reflexe), zkrácená reflexivní bilance).

K této kapitole mám dvě dílčí připomínky a otázky:

1) Didaktická transformace úkolu (viz Konceptová mapa tématu, s. 79, dále se odráží v členění kapitoly 6) – rozlišujete zde výstavy s formálním zadáním a výstavy s tematickým zadáním. Výstavy či umělecká díla ale přeci mohou tematizovat formu, formální či technická omezení tvorby, konkrétní médium? Je Vámi zvolené rozdělení adekvátní?

2) 6.6.1 Výtvarný workshop v galerii (Zkrácená reflexivní bilance, s. 95-96) – popisujete zde úskalí úkolu (estetizace, předloha, stereotypní práce), ale navrhuje jeho změny především co se materiálu týče. Neuvažovala jste o zcela jiném úkolu, který by odhaloval rozdílná východiska a přístupy jednotlivých umělců a umělkyně?

Disertační práce Jany Kerhartové si neklade za cíl kunsthistorickou analýzu zvoleného tématu, spíše se ho snaží uchopit ze strany jeho morálního potenciálu. Přináší velmi zajímavé nové informace a podstatná zjištění k fungování a provozu Galerie H, která zaplňují jednu z mezer nedávných dějin výtvarného umění a galerijního provozu bývalého Československa. Právě díky zmiňovanému morálnímu potenciálu, jenž můžeme spatřovat v nonkonformnosti galerie, umělců a umělkyně, ve hravosti a umělecké tvorbě navzdory okolnostem a naladění společnosti, má zpracovaná tematika velký výchovný a vzdělávací potenciál. Problematictější je formální stránka práce – různé vědní obory a jejich diskurzy se v této disertační práci odrážejí v různých způsobech formulování a verbalizování myšlenek, v různých stylech psaní, což nabourává soudržnost textu disertace jako celku. Centrální část práce (kap. Humor a hra v Galerii H) a kap. O povaze humoru, hry a výtvarného umění a větší textové bloky ostatních kapitol jsou jinak stylisticky elegantní a čtivé. Práce je vybavena bohatými přílohami, které dokládají důslednost výzkumu. Literatura a zdroje jsou adekvátní.

Disertační práci doporučuji k obhajobě.

9. 1. 2018 v Petrovicích
Mgr. Vendula Fremlová, Ph.D.